

پسند اعضاء از دیدگاه فقه

زینهار:

پژوهشکده مدرسه علمیه اسلام ناسی حضرت زهرا علیها السلام

بی بی معصومه سادات هاشمی

فهرست

۱۳ ..... پیش‌نشار

بخش اول جداسازی اعضاء (۹۶-۱۷)

۱۹ ..... فصل اول: کلیات

۱۹ ..... پیوند اعضاء

۲۰ ..... تاریخچه پیوند اعضاء

۲۷ ..... فصل دوم: جداسازی اعضاء بدن زنده

۲۷ ..... دیدگاه اول) ادله ی قائلان به حرمت جداسازی اعضاء بدن زنده

۲۸ ..... ۱.۱) آیات

۳۵ ..... ۱.۲) روایات

۴۶ ..... ۱.۳) حکم عقل

۵۷ ..... دیدگاه دوم) جواز جداسازی اعضاء بدن زنده

۵۷ ..... ۲.۱) سلطنت انسان بر خود

۶۱ ..... ۲.۲) آیه شریفه «النبی اولى بالمؤمنین من انفسهم»

- ۶۳ ..... ۲۰۳) قاعده‌ی سلطنت «الناس مُسلطون علی اموالهم» ۶۳
- ۷۵ ..... جمع بندی ۷۵
- ۷۷ ..... فصل سوم: جداسازی اعضای بدن مرده ۷۷
- ۷۷ ..... گفتار اول ۷۷
- ۷۸ ..... مسئله موت در قرآن کریم ۷۸
- ۷۹ ..... مرگ طبیعی ۷۹
- ۸۰ ..... مرگ مغزی ۸۰
- ۸۳ ..... گفتار دوم ۸۳
- ۸۳ ..... ادله‌ی حرمت ۸۳
- ۸۳ ..... الف) حرمت السباع الحیة ۸۳
- ۸۴ ..... ب) نداشتن منفعت لال ۸۴
- ۸۵ ..... ج) روایات، هنک حرمت میت ۸۵
- ۸۹ ..... د) حرمت منله کردن ۸۹
- ۹۱ ..... ز) عدم جواز تاخیر دفن ۹۱
- ۹۳ ..... ه) حرمت اتانازی ۹۳
- ۹۴ ..... گفتار سوم ۹۴
- ۹۴ ..... ادله موافقان برداشت عضو از مرده گان ۹۴
- ۹۴ ..... الف) روایات ۹۴
- ۹۵ ..... ب) قاعده‌ی تراحم ۹۵
- ۹۵ ..... جمع بندی ۹۵

بخش دوم
پیوند و احکام مترتب بر آن
(۹۷ - ۱۴۰)

- ۹۹ ..... فصل اول: پیوند اعضاء
- ۱۰۰ ..... دیدگاه جواز
- ۱۰۰ ..... دلیل اول) آیات
- ۱۰۱ ..... دلیل دوم) روایات
- ۱۰۳ ..... دلیل سوم) حکم عقل
- ۱۰۵ ..... فصل دوم: حکام مترتب بر پیوند
- ۱۰۵ ..... دیدگاه عدم جواز پیوند
- ۱۰۵ ..... دلیل اول) تصرف در ملک غیر
- ۱۰۵ ..... دلیل دوم) بطلان از باب است
- ۱۰۶ ..... دلیل سوم) عدم جواز تأخیر در دفن اعضاء مرده
- ۱۰۸ ..... فروش اعضاء بدن
- ۱۰۸ ..... ۱) بطلان بیع میتة
- ۱۱۴ ..... ۲) روایات خاصه
- ۱۱۵ ..... ۳) اجماع
- ۱۱۶ ..... ۴) عقل
- ۱۱۷ ..... فصل سوم: وصیت به جداسازی اعضاء بدن پس از فوت
- ۱۱۷ ..... دیدگاه اول: جواز
- ۱۲۰ ..... دیدگاه دوم: عدم جواز

- نقش ولایت در جواز برداشت عضو ۱۲۳
- الف) جواز ۱۲۳
- ب) عدم جواز ۱۲۵
- فصل چهارم: حکم طهارت و نماز با اعضای پیوندی ۱۲۹
- الف) طهارت پیوند اعضای پیوندی ۱۲۹
- ب) حکم پیوند اعضای مسلمان به مسلمان ۱۳۳
- ج) حکم پیوند اعضای کافر به مسلمان ۱۳۵
- د) حکم پیوند اعضا ی مسلمان به کافر ۱۳۸
- کتابنامه ۱۴۱

www.ketab.ir

پیشگفتار

زندگی بشر هر روز توأم با حوادث تلخ و شیرین است، یکی از وقایع ناگوار در زندگی بعضی افراد مرگ مغزی است که با پیشرفت زندگی ماشینی، حوادث رانندگی و غیره، یکی از علل مهم مرگ و میر محسوب می‌شود، و به طوری که بعد از بیماری‌های قلبی و سرطان، سومین عامل مرگ و میر در تمام سنین را تشکیل می‌دهد.

مرگ مغزی به حالتی اطلاق می‌شود که کلیه فعالیت‌های ساقه‌ی مغزی و قشر مغز توأم از بین رفته باشد، در این حالت بیمار دائم به مغز قطع گردیده، سلول‌های مغزی از بین می‌رود؛ چنانچه این حالت برای ردی اتفاق بیفتد، حیات وی غیر قابل برگشت می‌باشد. در چنین موقعی ممکن است سایر اعضای متوفای مغزی با استفاده از دستگاه تنفس مصنوعی و سایر اقدامات نگاه‌دارنده به فعالیت خود ادامه دهد. در فرض سالم بودن اعضاء و وجود سایر شرایط حیات از این اعضاء، در پیوند اعضاء استفاده کرد. از آن طرف افرادی که به عللی برخی اندام‌های خود را از دست داده، یا دچار از کارافتادگی شده‌اند، این افراد برای ادامه‌ی زندگی خود احتیاج دارند تا با عمل جراحی آن عضو فاسد را به عضوی سالم تبدیل کنند.

عضو جدید، گاه ساخته خود انسان است و گاه به طور طبیعی وجود دارد و در صورت دوم راه بدست آوردن این اندام‌ها، یا انسان‌های زنده‌ای هستند که حاضرند برخی از اندام‌های بدن خود را به دیگران اهداء کنند و یا مردگان مغزی هستند. پیوند به معنای پیوستگی و اتصال دو چیز به یکدیگر و پیوند اعضاء یعنی عضو و جزئی که کارائی ندارد و یا ناقص است از بدن شخص بیرون آورده شود و نظیر آن در بدن شخص زنده یا مرده خارج و در بدن فرد مریض با کاشت و پیوند جایگزین گردد.

طرح انبیه پیوند در بعضی از اعضاء توسط یک جراح چینی در قرن دوم قبل از میلاد ارائه گردید. در سال‌های ۳۰۵ تا ۳۸۵ بعد از میلاد این مطلب رشد کرد، در کشورهای جهان انسان‌پیدا و - در کشورهای اسلامی نیز عربستان از سال ۱۹۸۱ و به دنبال آن مصر با توجه به نفعت مبروع و تکیه اسلام بر نوع دوستی پیوند اعضاء را جایز دانستند در ایران از سال ۱۳۴۷ اولین پیوند کلیه در شیراز شروع شد و تاکنون نیز ادامه دارد.

مسئله جداسازی اعضاء قبل از پیوند مطرح است، در این مورد دیدگاه‌های متفاوت وجود دارد که در بخش اول مورد بررسی قرار گرفته است. عده‌ای قائل به حرمت جداسازی اعضاء بدن بوده و بر این باورند که جملگی از جمله اضرار به نفس، حرمت مثله، هتک احترام مؤمن و... تمسک نموده‌اند در مقابل گروهی به جواز قطع اعضاء به منظور نجات جان انسان مسلمان و نیازمند که مصلحت‌محوران، هیچ راهی برای ادامه حیات جز پیوند وجود ندارد برای اثبات جواز به دلایل آیات و روایات، تمسک جسته‌اند.

بدون شک پیوند اعضاء امری جایز بوده چرا که به جهت حفظ انسان مسلمان از خطر مرگ می‌باشد و شرع مقدس به این مسئله اهتمام دارد.

در بخش دوم پیوند، احکام مترتب بر آن را بررسی می‌نماییم. در پی جداسازی و پیوند اعضاء مسأله احکام مترتب بر آن مانند: جواز خرید و فروش اعضای بدن انسان به دلیل نداشتن منفعت عقلایی (نجات جان بیماران نیازمند) می‌باشد. بررسی صحت یا عدم صحت وصیت فرد جهت برداشت اعضای بدنش بعد از فوت و اختلافاتی که میان فقها وجود دارد و مسأله طهارت اعضای پیوندی و صحت نمار با این اعضا مطرح می‌شود و نهایتاً به این نتیجه می‌رسیم که با توجه به آیه *زینہ و من احياءها فکأنما احياء الناس جميعاً* «شرع مقدس اسلام حیات و سلامتی آدمی را به عنوان اهم واجبات مورد عنایت قرار داده و پیوند اعضاء را نه تنها جایز بلکه در برخی موارد واجب هم می‌داند. در خاتمه دیدگاه فقهای بزرگوار را مورد بررسی قرار می‌دهیم. در این کتاب از روش تحلیلی استفاده شده است.